

УДК 766.012:7.038.55(477)«2022-2024»:7.079(73)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/89-1-31>

Тетяна ЄРМАКОВА,
orcid.org/0000-0002-3081-0229
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри міжкультурної комунікації в креативних індустріях
Харківської державної академії дизайну і мистецтв
(Харків, Україна) yermakova2015@gmail.com

ДИЗАЙН І КОНЦЕПЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ МИСТЕЦЬКИХ ІНСТАЛЯЦІЙ 2022–2024 РОКІВ НА ФЕСТИВАЛІ “BURNING MAN”: ПОРІВНЯЛЬНИЙ ОГЛЯД

У статті розглядаються художні засоби дизайну чотирьох українських інсталяцій, представлених у 2022–2024 роках на фестивалі незалежного мистецтва «Burning Man Project», який відбувається у пустелі Блек Рок (штат Невада) у США. Актуальність дослідження полягає у фіксації участі українських митців на цьому всесвітньо відомому міжнародному фестивалі під час повномасштабної російсько-української війни. Ці роботи передали спільноті фестивалю наші емоції і досвід війни. Також, вони є поєднанням сучасних напрямів медіамистецтва, які формуються у медійному просторі сьогодення, і до яких треба привертати постійну увагу науковців. Проведений порівняльний аналіз засобів дизайну та концептуальних рішень дозволить чіткіше зорієнтуватися в подальшому створенні та реалізації подібних проєктів на міжнародних культурних заходах.

Мета дослідження: провести аналіз дизайну кожної роботи за формою, матеріалами, композицією, колористикою; проаналізувати взаємодію інсталяцій з простором і глядачем; визначити їх метафору та символіку; здійснити порівняльний огляд художніх засобів. Науковою новизною є системний аналіз засобів дизайну та концептуальних характеристик чотирьох українських інсталяцій, представлених на фестивалі «Burning Man», який був здійснений вперше. Також вперше було проведено порівняльний аналіз дизайну цих робіт, при цьому враховано також засоби асоціативного передавання змісту, інтерактивності, емоційного впливу на глядача. Результати дослідження розкривають нові сенси повідомлень порівняно з попередніми українськими проєктами на «Burning Man». Скульптурна інсталяція «Мертві» – це мистецький маніфест волі до життя та особистої сили. Національний маніфест сили духу і твердості демонструє перформативна інсталяція «Фенікс». Меморіальна інсталяція «Храм їжака» є маніфестом єднання і скорботи. Робота «Гіт fine») стала соціальним маніфестом правди про війну.

У висновках наголошується на впевненому використанні нашими митцями художніх засобів створення арт об'єктів, а також природних умов фестивалю в передачі важливих для України, емоційних і зрозумілих для спільноти фестивалю повідомлень. Порівняльний аналіз художніх засобів інсталяцій виявив тенденцію посилення експресивності та інтерактивності з кожною наступною роботою. Всі роботи несуть чіткі ідеї та спільний посыл про незламність України у формі культурної дипломатії.

Ключові слова: дизайн, інсталяція, композиція, культурна репрезентація, метафора, політична естетика, просторові характеристики.

Tetiana YERMAKOVA,
orcid.org/0000-0002-3081-0229
Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor and Head of the Department of Intercultural Communication in Creative Industries
Kharkiv State Academy of Design and Arts
(Kharkiv, Ukraine) yermakova2015@gmail.com

DESIGN AND CONCEPTS OF UKRAINIAN ART INSTALLATIONS 2022–2024 AT THE “BURNING MAN” FESTIVAL: A COMPARATIVE REVIEW

The article deals with the artistic means of designing of four Ukrainian installations at the Burning Man Project independent art festival in the Black Rock Desert (Nevada, USA) in 2022–2024. The relevance of the study is to document the participation of Ukrainian artists in this world-famous festival during the full-scale Russian-Ukrainian war. These works conveyed our emotions and experience of the war to the festival community. They are also a combination of contemporary media art trends that are being formed in the media space of today, and to which constant attention of scholars should be drawn. A comparative analysis of design tools and conceptual solutions will allow us to better navigate the further creation and implementation of similar projects at international cultural events.

The purpose of the study: to analyze the design of each work in terms of form, materials, composition, and color; to analyze the interaction of installations with space and the viewer; to determine their metaphor and symbolism; to conduct a comparative review of artistic means. The scientific novelty is a systematic analysis of the design means, and conceptual

characteristics of four Ukrainian installations presented at the Burning Man festival, which was carried out for the first time. Also, for the first time, a comparative analysis of the design of these works was conducted, considering the means of associative content transfer, interactivity, and emotional impact on the viewer. The result of the study reveals new meanings of messages compared to previous Ukrainian projects at Burning Man. The sculptural installation «Merman» is an artistic manifesto of the will to live and personal strength. The performative installation «Phoenix» demonstrates the national manifesto of strength of spirit firmness. The memorial installation «Temple of the Hedgehog» became a manifesto of unity and grief. The work «I'm fine:»)» became a social manifesto of the truth about the war.

The conclusions emphasize the confident use by our artists of artistic means of creating art objects, as well as the natural conditions of the festival in conveying messages important for Ukraine, emotional and understandable to the festival community. A comparative analysis of the artistic means of the installations revealed a tendency to increase expressiveness and interactivity with each subsequent work. All the works carry clear ideas and a common message about the invincibility of Ukraine in the form of cultural diplomacy.

Key words: design, installation, composition, cultural representation, metaphor, political aesthetics, spatial characteristics.

Постановка проблеми. Під час повномасштабної російсько-української війни надзвичайно важливою є не тільки дипломатична, а й культурна присутність України в глобальному просторі. Український болісний досвід і реальні історії про національний спротив, представлені в різноманітних культурних заходах світового масштабу, здатні вплинути на громадську думку та спонукати світову спільноту активніше підтримувати нашу країну. В даній статті розглядається унікальні випадки активної культурної репрезентації України в роки війни на щорічному фестивалі незалежного мистецтва «Burning Man Project» (у подальшому «Burning Man») у США.

Аналіз досліджень. Питанням взаємодії сучасних мистецьких інсталяцій зі спільнотою в світовому й українському дискурсі присвячено достатньо багато досліджень. Німецька дослідниця Ю. Ребенгіш (Juliane Rebentisch) переосмислила концепцію естетичної автономії інсталяції з філософських позицій (Rebentisch, 2012). Британська мистецтвознавиця К. Бішоп (Claire Bishop) надає теоретичний контекст для «скульптурної інсталяції», де скульптурні елементи зібрані і розміщені для створення всеосяжного просторового досвіду (Bishop, 2005). Серія робіт української мистецтвознавиці Д. Чембержи присвячена «мистецтву інсталяцій» – опису творів мистецтва, розміщених у тривимірному просторі (Чембержі, 2019). Авторка розглядає значення технологій та мистецьких практик дотично інсталяцій, розвиток українського досвіду в цьому напрямі дизайну та мистецтва (Чембержі, 2018). Відомий у світі фестиваль «Burning Man», що кожен рік відбувається в пустелі Блек-Рок у США, широко висвітлюється в різних видах медіа. Існують також академічні дослідження цієї події (Krecker, 2014), (Moench, 2017). Згадку про одну з інсталяцій, що аналізується в даній роботі, «I'm fine:»), наводить у своїй статті українська мистецтвознавиця З. Алфьорова (Алфьорова, 2024: 84).

Мета статті: провести аналіз дизайну кожної роботи за формою, матеріалами, композицією, колористикою; проаналізувати взаємодію інсталяцій з простором і глядачем; визначити їх метафору та символіку; здійснити порівняльний огляд художніх засобів.

Актуальність дослідження полягає у фіксації участі українських митців на всесвітньо відомому міжнародному фестивалі «Burning Man» під час війни. Представлені інсталяції мають глибокий символічний зміст, яким міжнародній спільноті, далекій від усвідомлення війни, було передано наші емоції, відношення до воєнних подій і наш досвід. Також, вони є поєднанням сучасних напрямів медіамистецтва, які формуються у медійному просторі сьогодення, і до яких треба привертати постійну увагу мистецтвознавців. Це практики перформансу, художній підхід ready-made, мемкультура, концепція політичної естетики. Порівняння засобів дизайну та концептуальних рішень обраних інсталяцій дозволить чіткіше зорієнтуватися в подальшому створенні та реалізації подібних проєктів на міжнародних культурних заходах. **Наукова новизна:** системний аналіз засобів дизайну та концептуальних характеристик чотирьох останніх українських інсталяцій на фестивалі «Burning Man» здійснений вперше. Раніше огляди цих робіт обмежувалися для окремих об'єктів у публікаціях українських і міжнародних ЗМІ. Також вперше було проведено порівняльний аналіз дизайну цих інсталяцій, при цьому враховано також засоби асоціативного передавання змісту, інтерактивності, емоційного впливу на глядача. Визначено чотири типи художнього висловлювання відповідно кожній інсталяції. **Методами роботи** є аналіз дизайну, концепцій, символічного значення та емоційного впливу чотирьох українських інсталяцій, представлених на фестивалі в 2022–2024 роках: «Merman», 2022 р.; «Фенікс», 2023 р.; «Храм їжака», 2023 р.; «I'm fine:»), 2024 р., а також порівняльний аналіз спільних рис

і відмінностей цих робіт за означеними характеристиками.

Виклад основного матеріалу. Інсталяція «Merman» авторства київської студії «Merman Art» (керівник П. Сахаров) відтворює верхню частину тіла плавця, який проривається крізь поверхню пустелі. Ця робота стала єдиним українським проектом, що отримав грант неприбуткової організації «Burning Man Project», організаторів фестивалю, у 2020 році. Але після цього фестиваль було скасовано через пандемію COVID-19 на два роки, і ця інсталяція спочатку була виставлена в Києві (Катаєва, 2021), а потім, вже у 2022 році, вона була змонтована в пустелі Блек-Рок на «Burning Man 2022» в межах теми «Multiverse» («Мультивсесвіт»). Фестиваль 2023 року проходив під загальною темою «Animalia» («Тварини»). Українськими митцями О. Саєм та Б. Косміною за ініціативи В. Дейнеги (засновника фонду «Повернись живим») для «Burning Man 2023» був створений проект «Фенікс». Інсталяція представляла собою великий металевий тризуб, схований у дерев'яному коробі. Це одна з нечисленних робіт, яку організатори фестивалю дозволили спалити (Відроджені з попелу, 2023), (Карпук, 2023). Паралельно з «Феніксом» на фестивалі цього ж року була виставлена меморіальна інсталяція «Храм їжака». Вона мала вигляд куполоподібної конструкції із реальних протитанкових їжаків. Проект ініціював Я. Корець, голова Спільноти бьорнерів України, при підтримці широкого кола волонтерів. Для транспортування важких конструкцій з України та їх монтажу організаторами фестивалю був виділений грант (Кабацій, 2023). У 2024 році на «Burning Man» була представлена інсталяція О. Сая («I'm fine:»). Вона складалася з окремих великих літер, що утворювали цю фразу. Самі літери були зібрані зі пробитих кулями й снарядними осколками численних уламків війни. Протягом півроку команда волонтерів збирала в Україні необхідні матеріали, а монтаж конструкції робила група, яка значною мірою складалась із українських військових у відпустці (Rabb, 2024).

Дизайн, символіка й емоційний вплив інсталяцій. Інсталяція «Merman» має форму верхньої частини чоловічого тіла, наполовину занурене в пісок пустелі, мов у воду. Вона є конструкцією, створеною методами параметричного моделювання, що утворюється з вертикально розташованих фанерних модулів, нанизаних на металеві стрижні. Ці модулі розташовані на однаковій відстані один від одного. При цьому вони мають внутрішню єдність цілісної композиції, яка створює витягнуту по горизонталі фігуру довжиною 12 метрів. Спрямо-

ваність паралельно лінії горизонту рушить фігуру вперед, крізь пісок пустелі. Натуральний колір деревини надавав об'єкту теплих піщаних тонів, що гармоніювали з навколишнім ландшафтом, при цьому контур людини різко виділявся на плоскій поверхні пустелі. Метафорична взаємодія з середовищем посилювалась пиловими бурями, характерними для цього місця. Пил обтікав дерев'яне тіло, створюючи ілюзію течії довкола фігури. Взаємодія скульптурної інсталяції з глядачем носила пасивно-споглядальний характер, вона була суто зовнішньою. Скульптурна інсталяція «Merman» не розрахована на пряму взаємодію з глядачем. Авторами вона була задумана як арт об'єкт для споглядання та осмислення.

Метафора інсталяції «Merman» є універсальною. Авторами вона інтерпретується наступним чином: «Кожен день ми робимо вибір... Ми так влаштовані, що постійно намагаємося плисти, щоб знайти берег або новий горизонт» (Катаєва, 2021). Ця робота презентувала Україну здатною вийти з глибокої кризи та не здаватися перед обличчям випробувань. Своїм контекстом вона створювала ефект сюрреалістичного видовища, що стимулював уяву. Емоційно інсталяція сприймається як алюзія на життєві труднощі, викликаючи у глядача впізнавання власної боротьби. Надзвичайно гостро вона сприймалась саме в 2022 році, в перший особливо драматичний період повномасштабної війни. Вона є символом подолання перешкод і мистецьким маніфестом волі до життя та особистої сили.

Візуальний аспект інсталяції «Фенікс» характеризується перформативною інтерактивністю, а саме ритуальною дією спалення. Вона одноразова та драматургічна. Форма інсталяції була нерозривно пов'язана з часом: спочатку була стримана геометрія дерев'яного короба; потім трансформація у вогні; у фіналі з'явився мінімалістичний символ тризуба-фенікса, зроблений з міцного металу. Цей тризуб мав прості брутальні форми та складався із центрального стовбура у вісім метрів заввишки та двох розкинутих вгору крил. Відповідно, композицію конструкції можна вважати просторово дворівневою. Колористичні характеристики теж змінні: грубі, природнього дерев'яного відтінку стіни короба; світіння поверхонь тризуба червоним жаром під час спалення; чорні обвуглені залишки деревини та поверхонь металевого тризуба, що контрастували з білістю пустелі наступного дня. Взаємодія інсталяції з простором складалась із трьох фаз: домінування над пустелею дерев'яного короба; центрально-симетрична взаємодія, коли глядачі в процесі перформансу утво-

рили коло навколо вогнища на безпечній відстані; панування на пласкій поверхні ландшафту стрімкого обеліска. Інтерактивна взаємодія інсталяції з публікою проявилась у момент горіння, коли було створено високий рівень спільного переживання глядачів і викликані сильні емоції. Але доступ до інтер'єру інсталяції в подальшому був відсутній, оскільки металевий птах задумувався для зовнішнього сприйняття символу, тобто був суцільною формою.

Метафора інсталяції «Фенікс» багатошарова: фенікс є символом відродження й безсмертя – це пряме відсилання до України, яка відродиться після війни ще сильнішою; тризуб як національний герб, також поєднується з образом фенікса своєю формою. «...Вогонь лише загартував нас... Ми відродилися через вогонь» (Karpiuk, 2023). Глибока символіка стійкості в поєднанні з мінімалістичним дизайном інсталяції «Фенікс» зробили Україну центром уваги фестивалю. На емоційному рівні глядачі пережили катарсис у момент появи металевого птаха з вогню. Після перформанса в них залишилось відчуття пошани до України, очищення і оптимізму. Таким чином, цю роботу можна характеризувати як національний маніфест незламності.

Загальний силует інсталяції «Храм їжака» точно відтворював образ реального їжака. Споруда була спроектована у вигляді приземистого широкого купола. Корпус був поставлений на опори так, що утворював своєрідний навіс, формуючи відкритий простір, всередину якого могли вільно заходити люди. Таким чином, масштаб інсталяції можна вважати «людським» – не дуже високим для розташування під куполом людей, та достатньо великим, висотою 7 метрів, щоб бути помітним у пустелі. Внутрішня частина купола була встелена численними протитанковими їжаками, їх було більше сотні. На них кріпилися фотографії та тексти – згадки про загиблих бійців у російсько-українській війні. Ззовні каркас частково був вкритий маскувальним військовим камуфляжем. Композиційно пропорції є купольно-радіальними з напівсферичним об'ємом. Орієнтація об'єкту горизонтальна, але великі голки-шипи в декілька метрів, сформовані також із протитанкових їжаків і розташовані на поверхні купола, задавали чіткий вертикальний ритм. Коричнево-помаранчеві відтінки іржавого металу протитанкових їжаків і каркасу купола добре вписувались у пустельний пейзаж. Розгорнута вища форма створювала тихий скорботний простір серед пустельного ландшафту, який був фоном, що підкреслював символіку цієї конструкції. Інтерактивність інста-

ляції інтелектуально-емоційна, вона проявляється в формі участі глядача в меморіальному досвіді, взаємодіючи з ним через форму інсталяції та зміст артефактів війни.

Інсталяція «Храму їжака» є елементом меморіальної культури. Вона поєднує далеку від війни райдужну культурну традицію фестивалю «Burning Man» із воєнними реаліями. Протитанковий їжак є символом оборони, непокірності агресору, а документальні артефакти, розміщені на них – це частина нашої пам'яті про ціну свободи. Автори інсталяції написали про свою роботу: «... хочемо розповісти історії наших друзів з творчої спільноти, яких забрала війна. Вони могли би бути з нами на «Burning Man», але вже ніколи не зможуть» (Кабацій, 2023). «Храм їжака», як святиця пам'яті, викликав мовчазні та сумні емоції трагічного характеру. Він згуртовував людей у спільному переживанні втрат і став меморіальним маніфестом скорботи.

Масштабна інсталяція «I'm fine:»)» складалася з окремих літер різного розміру латиницею і емотикона «:)» (смайлика), які разом утворювали послання від нашої країни. Лаконічна форма вирівняних у лінію літер висотою близько сім метрів і довжиною тридцять два метри контрастувала зі внутрішньо-буквенним хаосом різнорідних об'єктів. Це були асамбляжі з пробитих кулями дорожніх знаків і сонячних панелей, потрощених воріт, парканів із обгорілими краями, облупленою фарбою й іржею на металевих каркасах. Композиція будувалась на текстовій формі, де читабельність слів при максимальній кількості використаних артефактів зберігалася за рахунок пропорцій букв – їх висота значно більша за ширину. Колористика інсталяції складалася з плям червоного, синього, зеленого на бурому тлі пошкодженого заліза. Яскрава строката інсталяція створювала враження своєрідного барвистого вказівника на рівнині пустелі. Здалеку вона нагадувала різнокольорову витягнуту панораму, але при наближенні до неї глядач починав розрізняти деталі уламків війни. Під час піщаних бурь літери частково зникали в імлі, протиставляючи сенс повідомлення хаосу природи. Інтерактивність цієї екстер'єрної інсталяції з глядачем полягає у візуальній та тактильній комунікації. Просторова відкритість окремого розташування великих літер дозволяла відвідувачам вільно ходити між ними, оглядати артефакти з різних боків, фотографуватися поряд із буквами. Фізично контактуючи з цими об'єктами, відвідувачі могли відчувати війну на дотик.

Глибокий іронічний сенс фрази «I'm fine:»), реалізований в однойменній інсталяції, закладе-

ний в подвійності життя українців під час війни. З одного боку парадоксальне збереження стійкості й сили духу, з іншого – внутрішня травма від пережитих жакіть. Мемний гумор переплітається тут із реальним горем. Ефект документальності не тільки вражає, він заставляє переосмислювати реальну дійсність, перевертає усвідомлення життя, особливо у людей, далеких від війни. «Стоючи поруч зі скульптурою та фізично торкаючись пошкоджених матеріалів, кульових отворів, уламків, відвідувачі фестивалю зможуть відчутти масштаби та наслідки війни – нашої реальності» (Rabb, 2024). В основі емоційного переживання глядачів лежить гірка іронія інсталяції «I'm fine:»». Послідовні стадії цього переживання: посмішка, подив, усвідомлення глибини задуму, шок і сум, глибоке співчуття, катарсис. Ця робота стала соціальним маніфестом правди про війну.

Порівняльний огляд. Монументальні розміри українських інсталяцій гармонійно співставляють їх із іншими арт об'єктами фестивалю. При цьому «Фенікс» має вертикальну домінанту, а «Merman», «Храм їжака» та «I'm fine:») розгорнуті горизонтально. Формальні рішення абсолютно різні. «Merman» є фігуративною реалістичною скульптурою, дизайн якої реалізований методом параметричного моделювання. «Фенікс» представляє дві скульптури в одній, та поєднує строгий геометризм дерев'яного об'єму з прихованою фігуративністю сталевого тризубу. Ключовим у реалізації художнього замислу інсталяції «Фенікс» є часова динаміка перформансу та трансформації матеріалу. Асоціативна й водночас функціональна зооморфна конструкція інсталяції «Храм їжака» має скульптурно-архітектурний підхід. Також у цій роботі застосований художній підхід ready-made, а саме повторне використання протитанкових їжаків і маскувальної сітки. Художнім рішенням інсталяції «I'm fine:») є типографіка в просторі. В ній також використана концепція ready-made, коли кожна літера є асамбляжем із хаотично скомпонованих об'єктів, знищених війною. Колористика «Merman» і «Храму їжака» вписує інсталяції в пейзаж пустелі тяжінням до природних тонів дерева й іржавого металу. Іпостасі «Феніксу» контрастують непомітністю дерев'яного коробу перед перформансом, яскравістю вогню в момент спалення, чорнотою обвугленого металу після нього. Гротескова строкатість «I'm fine:») привертає увагу до інсталяції, створюючи ефект рекламної вивіски.

Усі чотири українські інсталяції мають унікальні, але різні просторові характеристики. «Merman» своєю горизонтальною динамікою

демонструє силу індивідуального прориву; вертикальний символ Фенікса висвітлює колективне відродження через проходження крізь вогонь; «Храм їжака» створює місце пам'яті в просторі фестивалю; «I'm fine:») говорить мовою гігантського тексту, видного здалеку. Взаємодія з глядачем теж проявляється по-різному. «Merman» і «Фенікс» не мають внутрішнього простору для входу в інсталяції, та сприймаються тільки ззовні. «Храм їжака» втягує глядача в свій відкритий простір, а «I'm fine:») розосереджений навколо глядача.

Зіставлення метафор, символічного значення, ідей обраних інсталяцій може бути тільки на рівні наголосів, оскільки їх всіх об'єднує тема стійкості. Наголосом «Merman» є універсальна загальнолюдська екзистенційна ідея, де була запропонована символіка води та горизонту без національних маркерів. У перформативній героїко-оптимістичній інсталяції «Фенікс» підключається воєнний досвід, використовується українська національна міфологія та створюється алегорія незламності української нації. Інсталяція-меморіал «Храм їжака» транслює міжнародній спільноті горе українського народу своєю внутрішньою структурою та багатозначністю символів: тварина, що здатна в будь яку мить захистити себе; оборонна споруда; носій історій загиблих героїв. Критично-рефлексивна інсталяція «I'm Fine:») відрізняється від трьох попередніх робіт мемною формою подачі, зверненням назовні, чорним гумором. Вона є іронічним повідомленням світові про реальний стан справ, запрошенням молодому поколінню замислитись, що таке війна. Емоційний вплив робіт обумовлений їх змістом. «Merman» – це спокійна рішучість. Тут ще немає трагедії, є тільки філософське осмислення витривалості і незламності. «Фенікс» відрізняється екзальтацією та катарсисом під час перформансу, натхненням та гордістю у фіналі. «Храм їжака» – глибокий сум, смуток і шана, завдяки чому для багатьох учасників веселого фестивалю усвідомлення глибини трагедії прийшло вперше. «I'm fine:») – складні емоції: цікавість і усмішка спочатку (здалеку), шок і сум при усвідомленні контексту. Таким чином, протягом трьох років українськими інсталяціями розкривається наступна наративна послідовність: універсальна боротьба; національний символ стійкості; людська скорбота; іронічна незламність. І ця розповідь не завершена, оскільки війна продовжується.

Висновки. Дизайн всіх чотирьох робіт відзначаються великим масштабом, оригінальною формою, інтеграцією нестандартних матеріалів, від-

повідності композиції та колористики авторським задумам. Просторові характеристики інсталяцій говорять про впевненість використання нашими митцями середовища пустелі для максимально яскравого вираження своїх ідей. Основа взаємодії цих арт об'єктів із публікою – можливість доторкнутися до війни, як ментально, так і фізично. Метафори та символіка інсталяцій розкрили, як українські митці інтерпретують війну, утворюючи багатогранний наратив. Це не лише трагедія, а й джерело нових смислів: стійкість, гордість, єдність і навіть самоіронія. Через образи інсталяцій спільнота міжнародного фестивалю відчула, зрозуміла й емоційно пережила українські повідомлення. Порівняльний аналіз художніх засобів інсталяцій виявив тенденцію посилення експресивності та інтерактивності з кожною наступною роботою від традиційної скульптурності до суміші скульптури,

архітектури та перформансу. Різні за художньою мовою, вони несуть спільний посил про незламність України. Всі проєкти висували та втілювали в художній формі чітку ідею чи тезу: маніфест волі до життя та особистої сили («Merman»); маніфест незламності («Фенікс»); маніфест скорботи («Храм їжака»); маніфест правди про війну («I'm fine.»). Демонстрація національного досвіду в українських інсталяціях на «Burning Man» у 2022–2024 роках перетворилась із творчо-експериментальної на форму культурної дипломатії з великою силою зрозумілого аудиторії арт вираження, що є надважливою складовою присутності на фестивалі. Надалі дану тему можна розвивати в деяких напрямках: культурна дипломатія під час війни; естетика посттравматичного мистецтва; візуальна риторика спротиву; порівняння з інсталяціями інших країн, які пережили подібні конфлікти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алфьорова З., Вернюк Я., Козік В. Екоцид як тема сучасного візуального мистецтва в Україні. Актуальні питання гуманітарних наук. 2024. № 82. Т. 1. С. 81–88. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/82-1-12>.
2. Відроджені з попелу: Україна представила на Burning Man тризуб-фенікс. Vogue.ua. 2023. URL: <https://vogue.ua/article/culture/art/vidrodzheni-z-popelu-ukrajina-predstavila-na-burning-man-trizub-feniks-53327.html> (дата звернення: 17.07.2025).
3. Кабачій М. Присвята загиблим. Якою буде інсталяція від України на фестивалі Burning Man. Українська правда. 2023. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2023/07/10/255307/> (дата звернення: 18.07.2025).
4. Катаєва М. Біля Арки дружби народів встановили незвичну інсталяцію з 288 частин. Вечірній Київ. 2021. URL: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/54361/> (дата звернення: 17.07.2025).
5. Чембержі Д. Значення мистецтва інсталяції для розвитку «contemporary art». Вісник Львівської національної академії мистецтв. 2019. № 39. С. 278–287. <https://doi.org/10.37131/2524-0943-2019-39-19>.
6. Чембержі Д. Інсталяційні проєкти в Україні: витоки, ідеї, персоналії. Мистецтвознавчі записки. 2018. № 33. С. 167–175. <https://doi.org/10.37131/2524-0943-2019-39-19>.
7. Bishop C. Installation Art: A Critical History. Tate Publishing. 2005. 144 p.
8. Karpiyk E. Tryzub phoenix: what you need to know about Ukrainian installation at Burning Man 2023. DTF/Magazine. 2023. URL: <https://donttakefake.com/en/tryzub-phoenix-what-you-need-to-know-about-ukrainian-installation-at-burning-man-2023/> (дата звернення: 17.07.2025).
9. Krecker L. S. Art installations in the desert: a participant observation study of the art of real life burning man and second life burn2. Arizona State University. Diss. 2014. 162 p.
10. Moench T. Burning Village: Deployable, Scalable, Open Source Camp Infrastructure for Burning Man. PhD Thesis. 2017. 32 p.
11. Rabb M. Ukrainian artists install huge «I'm Fine» sculpture at Burning Man. Artsy. 2024. URL: <https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-ukrainian-artists-install-huge-im-fine-sculpture-burning-man> (дата звернення: 17.07.2025).
12. Rebentisch J. Aesthetics of Installation Art. Berlin: Sternberg Press, 2012. 292 p.

REFERENCES

1. Alfiorova, Z., Verniuk, Ya., & Kozyk, V. (2024). Ekotsyd yak tema suchasnoho vizualnoho mystetstva v Ukraini. [Ecocide as a theme in contemporary visual art in Ukraine]. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk, (82), 1, 81–88. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/82-1-12> [in Ukrainian].
2. Vidrodzheni z popelu: Ukraina predstavyla na Burning Man tryzub-feniks. (2023). [Reborn from ashes: Ukraine presents trident-phoenix at Burning Man]. Vogue.ua. URL: <https://vogue.ua/article/culture/art/vidrodzheni-z-popelu-ukrajina-predstavila-na-burning-man-trizub-feniks-53327.html> [in Ukrainian].
3. Kabatsii, M. Prysviata zahyblim. Iakoiu bude instalatsiia vid Ukrainy na festivali Burning Man. (2023). [Dedication to the Fallen. What will Ukraine's installation be at the Burning Man festival]. Ukrainska pravda. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2023/07/10/255307/> [in Ukrainian].
4. Kataieva, M. Bilia Arky druzhby narodiv vstanovyly nezvychnu instalatsiiu z 288 chastyn. (2021). [An unusual installation made of 288 parts was installed near the People's Friendship Arch]. Vechirniy Kyiv. URL: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/54361/> [in Ukrainian].

5. Chemberzhi, D. (2019). Znachennia mystetstva instalatsii dlia rozvytku "contemporary art". [The significance of installation art for the development of contemporary art]. *Visnyk Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv*, (39), 278–287. <https://doi.org/10.37131/2524-0943-2019-39-19> [in Ukrainian].
6. Chemberzhi, D. (2018). Instalatsiini proiekty v Ukraini: vytoky, idey, personalii. [Installation Projects in Ukraine: Origins, Ideas, Personalities]. *Mystetstvoznavchi zapysky*, (33), 167–175. <https://doi.org/10.37131/2524-0943-2019-39-19> [in Ukrainian].
7. Bishop, C. (2005). *Installation Art: A Critical History*. Tate Publishing. 144.
8. Karpiyk, E. Tryzub phoenix: what you need to know about Ukrainian installation at Burning Man 2023. (2023). *DTF/Magazine*. URL: <https://donttakefake.com/en/tryzub-phoenix-what-you-need-to-know-about-ukrainian-installation-at-burning-man-2023/>.
9. Krecker, L. S. (2014). *Art installations in the desert: a participant observation study of the art of real life burning man and second life burn2*. Arizona State University. Diss. 162.
10. Moench, T. (2017). *Burning Village: Deployable, Scalable, Open Source Camp Infrastructure for Burning Man*. PhD Thesis. 32.
11. Rabb, M. Ukrainian artists install huge «I'm Fine» sculpture at Burning Man. (2024). *Artsy*. URL: <https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-ukrainian-artists-install-huge-im-fine-sculpture-burning-man>.
12. Rebentisch, J. (2012). *Aesthetics of Installation Art*. Berlin: Sternberg Press, 292.